

پژوهشنامه‌ی علوم انسانی و اجتماعی «مدیریت»

سال هفتم/شماره‌ی بیست و پنجم/تابستان ۸۶

بررسی تأثیر عملکرد شوراهای شهر بر اثربخشی شهرداری‌ها

(مطالعه‌ی موردی: شورای اسلامی شهر و شهرداری آباده)

کریم آذربایجانی*

جواد دریایی**

چکیده

بدون تردید سیاست‌گذاری و مدیریت شهرها بدون مشارکت مردم و به کارگیری روش‌های نوین مدیریت امکان پذیر نیست. شورای شهر یکی از نهادهایی است که با حضور نمایندگان شهروندان، مشارکت مردم را در سیاست‌گذاری و مدیریت شهری فراهم می‌کند. هدف اصلی مقاله، بررسی این موضوع است که آیا تفاوت معناداری بین اثربخشی شهرداری قبل و بعد از تشکیل شورای شهر وجود دارد یا خیر؟ برای رسیدن به این هدف اطلاعات مورد نیاز طی یک پرسشنامه با چهل سؤال بسته جمع‌آوری شد. جامعه آماری در این تحقیق شهروندان، کارکنان شهرداری و سازمان‌های وابسته به آن است. داده‌های به‌دست آمده از طریق نرم افزار آماری SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج به‌دست آمده حاکی از آن است که از دید کارکنان، بین اثر بخشی شهرداری قبل و بعد از تشکیل شورا تفاوت معناداری وجود ندارد؛ این در حالی است که شهرداران انتخابی شورا ضعیف‌تر بوده اند. از دید شهروندان بین اثربخشی شهرداری قبل و بعد از تشکیل شورا تفاوت معناداری وجود دارد این در حالی است که در زمینه‌ی انتخاب شهردار تفاوت معناداری وجود ندارد.

واژه‌های کلیدی: شورای شهر، شهرداری، اثربخشی، عملکرد

* نویسنده مسؤل - دانشیار دانشگاه اصفهان

** کارشناسی ارشد مدیریت دولتی

۱-مقدمه

ارزش و اهمیت روز افزون نقش مردم در اداره‌ی جوامع و رشد نظام‌های مردم سالار موجب توجه به ایده‌ی مشارکت مردم در امور شده است. در دهه‌های اخیر جنبش‌های طرفدار مردم سالاری و شیوه‌های اداره‌ی جوامع به روش‌های دموکراتیک تقریباً در تمامی مناطق جهان رو به رشد و گسترش بوده و حق حاکمیت مردم بر سرنوشت خویش مقبولیت عام یافته است، به گونه‌ای که فکر بر حق بودن مردم در دخالت در اموری که مربوط به زندگی آنهاست، مورد توجه همگان قرار گرفته است. (حبیبی، ۱۳۸۱)

تجربیات حاصل از توسعه‌ی مبتنی بر برنامه ریزی‌های صورت گرفته نشان می‌دهد که عدم مشارکت مردم در این فرایندها سبب به وجود آمدن زیان فراوان شده، از این رو جوامع را به سوی توجه به امر مشارکت عمومی سوق داده است. یکی از راه‌های مشارکت مردم در اداره‌ی امور، ایجاد و توسعه‌ی سازمان‌های محلی می‌باشد. تقریباً در تمامی کشورهای جهان تقویت و تجدید نظر در چگونگی فعالیت سازمان‌های محلی در سر لوحه‌ی برنامه‌های اصلاحی قرار دارد. در کشورهایی که به افکار و عقاید مردم احترام گذاشته می‌شود، سازمان‌های محلی به معنای صحیح کلمه وجود دارند. یعنی مردم محل در مسائل مربوط به امور محل مشارکت دارند و پس از ایجاد سازمان محلی تا آنجا که امکان دارد در پیشرفت نیات و مقاصد سازمان به آن کمک می‌کنند. در برخی از کشورها که رشد اجتماعی مردم چندان مورد توجه نیست و یا طرز فکر زمامداران آنان به گونه‌ای است که تفویض امور محلی را به مردم مقتضی نمی‌دانند، سازمان‌های ایجاد شده یا دارای اختیارات لازم برای اداره‌ی امور محل از طریق شرکت و دخالت مردم نیستند و یا اگر طبق قانون چنین اختیاراتی هم به آنان داده شده است چون نمی‌توانند عملاً از اختیارات خود استفاده کنند فاقد اصالت و واقعیت هستند. (نوروزیفر، ۱۳۸۰)

در کشور عزیز ما نیز پس از دو دهه وقفه، در اسفند ماه سال ۱۳۷۷ برای نخستین بار مردم فرصت یافتند تا برای انتخاب اعضای شوراهای اسلامی شهر، شهرک و روستا در انتخاباتی آزاد شرکت کنند. استقبال میلیون‌ها ایرانی از این رخداد تاریخی نشانه‌ای از علاقه‌ی دیرینه‌ی آنان به مشارکت در امور سیاسی و خدمات عمومی است که امید آن

می‌رود شورای اسلامی منتخب مردم با آگاهی نسبت به وظیفه‌ی سنگین خویش در بهبود وضع اقتصادی و اجتماعی جامعه‌ی محلی و آبادانی شهرها و روستاها تلاش پی‌گیری داشته باشند.

در بخش بعدی ابتدا سازمان‌های محلی و نقش شورای شهر در اداره و مدیریت شهرها تشریح شده و اهداف تحقیق بیان می‌گردد. در بخش سوم پیشینه‌ی تحقیق به اختصار ارائه شده است. در بخش چهارم پس از بیان فرضیات تحقیق، روش و ابزار تحقیق و جامعه آماری تعیین می‌شود و در بخش پنجم تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری شده و برآورد‌ها ارائه می‌گردد. در بخش ششم نیز نتیجه‌ی تحقیق برای هر کدام از فرضیات اولیه ارائه و در بخش پایانی پیشنهادها مطرح شده است.

۲- مشارکت مردمی و شورای شهر

توجه به ایجاد و توسعه‌ی سازمان‌های محلی یکی از مشخصات قرن حاضر است. اگرچه نمی‌توان خاستگاه این حکومت‌ها را به کشور یا ملت خاصی نسبت داد، آنچه مسلم است، حکومت‌های محلی سابقه و قدمت نسبتاً زیادی دارند. در مورد حکومت محلی تعاریف مختلفی ارائه شده است که با وجود کثرت و تنوع تعاریف، نقاط مشترک بسیاری در آن‌ها به چشم می‌خورد.

طبق تعریف سازمان ملل متحد، واژه‌ی حکومت محلی به تقسیم بندی سیاسی یک کشور و یا یک ایالت (در سیستم فدرال) اشاره دارد که با قانون ایجاد شده و کنترل اساسی امور محلی همچون قدرت وضع مالیات را در دست دارد و هیأت اداره کننده (حکومتی) چنین موجودیتی به صورت محلی انتخاب می‌گردد. (سازمان ملل متحد، ۱۹۶۶: ۴)

در ایران، بنیان مشروطیت به اهمیت وجود سازمان‌های محلی در رشد دموکراسی و توسعه‌ی شعور اجتماعی واقف بودند و علاقه‌ی آنان به پی‌ریزی سازمان‌های محلی از تصویب قوانین مربوط به ایجاد و توسعه چنین سازمان‌هایی در دوره‌ی اول مجلس به خوبی نمایان است. تا جایی که در حدود دو سوم قوانینی که در دوره‌ی تقنینیه اول تصویب گردید مربوط به انجمن‌های ایالتی و ولایتی و قانون بلدیة بود. قانون اساسی جمهوری

اسلامی نیز اهمیت بسیاری برای سازمان‌های محلی و مشارکت مردم در امور کشور قائل شده است، به گونه ای که در فصل هفتم تحت عنوان «شوراها»، در اصول یکصد تا یکصد و ششم، اهداف، نحوه‌ی تشکیل و حدود اختیارات شوراهای شهر را ذکر کرده است.

اگر چه مشارکت مردم در ابعاد مختلف فرهنگی، اجتماعی و ... به صورت غیر رسمی و از دیر باز به عنوان یک سنت حسنه در کشورمان وجود داشته و در دوره های مختلف تاریخی به اشکال مختلف و متنابهی ظهور می یافته است؛ اما علیرغم همه‌ی این مطالب در کشورمان (در گذشته) به لحاظ وجود ساختار سیاسی متمرکز و بعضاً حکومت‌های غیر مردمی، بهای چندانی به این سازمان‌ها داده نشده است؛ بنابراین مشارکت مردم در امور محلی نیز وجود نداشته است.

بعد از انقلاب اسلامی و مردمی شدن نظام حکومتی، به حق ملت‌ها در اداره‌ی جامعه بهای بیشتری داده شده است و بسیاری از امور توسط رای مردم تعیین می شود. در همین زمینه با انجام انتخابات شوراهای و اداره بخشی از امور اجرایی کشور با تکیه بر روند آزاد تبادل دانش، بینش، نظارت و آرای مردم گام مهمی در واگذاری امور به سازمان‌های محلی برداشته شد. شوراهای تبلور حضور مردم، دیدگاه‌ها، افکار، خواسته‌ها، نیازها و تمایل مردم در صحنه‌ی برنامه‌ریزی بوده اند. فلسفه‌ی آن بر پایه‌ی محدودیت توان، فکر و اندیشه‌ی دستگاه‌های اجرایی و محدودیت حیطة‌ی عمل، خلاءمدیریتی و اصلاح ساختارمدیریتی است. (سالکی، ۱۳۸۳) شوراهای در پی تحقق اهدافی هستند که توسط قانون اساسی و قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای به عنوان وظایف شوراهای بر عهده‌ی این نهاد نو پا گذاشته شده است و به طور کلی این وظایف درباره‌ی اداره‌ی امور محلی شهرها و روستاهاست. شوراهای با کمک دیگر نهادهای محلی این وظیفه‌ی حساس و سنگین را بر عهده دارند.

اما این شوراهای هم در راه رسیدن به اهداف خود با مسائل مختلفی روبه‌رو می شوند که گاه می تواند چنان حاد باشد که آنها را با مشکلاتی مواجه کند و حتی حیات آنها را به خطر اندازد و چه بسا باعث شود دوباره نظام قائم مقامی شوراهای تکرار گردد.

هدف از انجام تحقیق بررسی این مطلب است که با توجه به همه‌ی مشکلات و مسائلی که شوراهای در این دو دوره با آن روبه‌رو بودند تا چه میزان در نیل به اهداف خویش توفیق

داشته اند؟ و با توجه به آن که تحقیق بر روی مسائل شهرداری متمرکز شده است شوراها تا چه اندازه در انجام این قسمت از وظیفه خود موفق بوده اند؟ به عبارت دیگر آیا شهرداران انتخابی شورا از دید شهروندان و کارکنان شهرداری افراد موفق بوده اند؟ آیا عملکرد شورا در زمینه مصوبات مربوط به شهرداری اثربخش بوده است؟ آیا عملکرد شورا در زمینه نظارت بر امور شهرداری اثر بخش بوده است؟ و در نهایت آیا عملکرد شورا تأثیری بر اثر بخشی شهرداری داشته است؟

۳- پیشینه ی تحقیق

۳-۱- تحقیقات داخلی:

-در پاییز سال ۱۳۸۳ تحقیقی درباره ی «ارزیابی اثر بخشی شورای شهر کرمانشاه» از سوی سالکی با راهنمایی طاهری در دانشکده ی حسابداری و مدیریت دانشگاه علامه طباطبائی تهران به انجام رسیده است. سؤالات کلی تحقیق بدین صورت بوده است:

۱. آیا شوراها در حوزه ی اجتماعی از نظر ذینفعان اثر بخش بوده اند؟
 ۲. آیا شوراها در حوزه ی فرهنگی از نظر ذینفعان اثر بخش بوده اند؟
 ۳. آیا شوراها در حوزه ی مالی- اقتصادی از نظر ذینفعان اثر بخش بوده اند؟
 ۴. آیا شوراها در حوزه ی کالبدی - شهر سازی از نظر ذینفعان اثر بخش بوده اند؟
 ۵. آیا شوراها در حوزه ی سازمانی - مدیریتی از نظر ذینفعان اثر بخش بوده اند؟
- نتایج تحقیق نشان می دهد شوراها در حوزه های مختلف از دیدگاه ذینفعان اثربخش بوده اند.

-در تیر ماه سال ۱۳۸۱ حبیبی تحقیقی با عنوان «بررسی عملکرد نخستین دوره ی شورای اسلامی شهر تهران» در دانشکده ی حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران به انجام رسانده است. فرضیه ی اصلی این پایان نامه این است که مهم ترین عنصر برای ورود اعضای شورای اسلامی شهر تهران، گرایش ها و تعلقات سیاسی است نه تجربه و کارآمدی اجرایی. و غفلت از این مهم از سوی شورا زمینه ساز نهای ناکامی شورا می شود.

-در سال ۱۳۷۹ تحقیقی دیگر با عنوان « بررسی حدود انتظارات مردم از شورای اسلامی شهر درود » از سوی امیری با راهنمایی سلطانی در دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی - تهران انجام گرفته است.

نتایج این تحقیق نشان داد عمده ترین انتظارات مردم از شورا به ترتیب در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، بهداشتی، فرهنگی، سیاسی و قومی است که نشان از اثبات تئوری مازلو در بُعد مراحل نیاز انسانی قلمداد می شود.

-در سال ۱۳۴۸ زاهدی تحقیقی درباره‌ی «انجمن شهر تهران و نقش آن در کارهای شهرداری» برای دریافت درجه‌ی کارشناسی ارشد، به راهنمایی نیامی، در دانشکده‌ی علوم اداری و مدیریت بازرگانی دانشگاه تهران به انجام رسانده است. در این تحقیق پژوهشگر وظایف انجمن شهر و ارتباط آن را با شهرداری و مشکلات مربوطه بیان کرده است .

۳-۲- تحقیقات خارجی:

-انجمن شهری ویکتوریا^۱ (۱۹۹۵) که در استرالیا قرار دارد و کار هماهنگی شوراهای منطقه و خدمات رسانی بر آنها را بر عهده دارد، طی یک تحقیق به این نتیجه رسید که بزرگ‌ترین مشکل شوراهای روستایی، کمبود سرمایه و بودجه و هزینه‌ی زیاد به‌خصوص در زمینه‌های زیر ساختی مثل جاده‌ها است که این بر موفقیت شورا تأثیر می‌گذارد.

این تحقیق علاوه بر دو عامل فوق، به عدم حمایت شوراها از سوی دیگر سطوح حکومت و توزیع ناعادلانه‌ی بودجه‌ی دولتی بین شوراها، نیز اشاره می‌کند که بر عملکرد شوراها تأثیر می‌گذارد .

-مایتری و مایترا قتک^۲ (۱۹۹۵) در تحقیق گسترده‌ای با عنوان «اصلاحات اخیر در نظام پانجایات در بنگال غربی به طرف حکومت مردمی بیشتر» پانجایاتها در هند به‌خصوص بنگال غربی را مورد مطالعه‌ی عمیق قرار دادند. به طور کلی این تحقیق سه نوع نظام پانجایات را در هند شناسایی کرده است:

۱- شورای روستایی

1-Victoria city council
2-Mysri & Mysraphetc

۲- شورای بلوک

۳- شورای بخش

آنان در این تحقیق بیشتر در خصوص جلسات شورایی کار کرده اند و نتیجه گرفته اند هر چه این جلسات منظم تر برگزار شود و درصد بیشتری از مردم در آن شرکت کنند احتمال موفقیت شوراها بیشتر می شود .

رفرما گوسمان^۱ (۱۹۹۳) طی یک تحقیق، جریان تمرکززدایی که در پاکستان صورت گرفت را مهم ترین جریان برای برقراری حکومت های محلی در پاکستان عنوان کرد. در این جریان که از سال ۱۹۷۹ شروع شد بر ترقی و پیشرفت حکومت های محلی به عنوان یک ابزار توسعه ای اقتصادی تأکید زیادی شد. آن ها خودمختاری و استقلال شوراها را در تصویب بودجه های محلی و پیشنهادهای مالیاتی و وضع قوانین محلی خود را مهم ترین عامل تأثیر گذار بر موفقیت شوراها محلی دانسته اند.

۴- فرضیات، روش و ابزار تحقیق و جامعه آماری

۴-۱- فرضیات تحقیق

شورا از سه طریق بر اثر بخشی شهرداری تأثیر می گذارد:

الف- انتخاب شهردار ب- تصویب برخی از امور شهرداری ج- نظارت بر امور

شهرداری. (منصور، ۱۳۸۱)

بنابراین فرضیه های تحقیق با توجه به سؤالات و اهداف تحقیق به ترتیب زیر شکل گرفته اند:

-فرضیه ی اصلی: عملکرد شورای شهر بر اثر بخشی شهرداری تأثیر مثبت داشته است.

-فرضیه های فرعی:

۱- عملکرد شورا در زمینه ی انتخاب شهردار اثر بخش بوده است.

۲- عملکرد شورا در زمینه ی مصوبات مربوط به شهرداری اثر بخش بوده است.

۳- عملکرد شورا در زمینه‌ی نظارت بر امور شهرداری اثر بخش بوده است.

۲-۴- روش تحقیق و جامعه‌ی آماری:

روش تحقیق در این پژوهش، توصیفی و از نوع پیمایشی بوده و در آن نظرهای کارکنان شهرداری و سازمان‌های وابسته و شهروندان مورد بررسی قرار گرفته است.

در این تحقیق دو جامعه یعنی شهروندان و کارکنان شهرداری و سازمان‌های وابسته به منظور بررسی تأثیر عملکرد شورا بر اثر بخشی شهرداری مورد مطالعه قرار گرفته است. جامعه‌ی اول شهروندان هستند که با توجه به این که یک جامعه‌ی نامحدود است، نمونه گیری انجام شده است.

جامعه‌ی دوم، کارکنان سازمان شهرداری و سازمانهای وابسته به آن است، که به دلیل محدود بودن اندازه جامعه، نمونه گیری انجام نشده است و مستقیماً داده ها و اطلاعات جامعه مورد استفاده قرار گرفته است.

برای جمع آوری داده ها، ابزارها و روش‌های متعددی موجود است که انتخاب هر یک از روش‌ها به اهداف تحقیق بستگی دارد. در این تحقیق از پرسشنامه و مصاحبه برای جمع آوری اطلاعات استفاده شده است. تحقیق از لحاظ قلمرو زمانی به فاصله‌ی زمانی زمستان ۱۳۸۴ تا تابستان ۱۳۸۵ محدود شده است.

۵- تجزیه و تحلیل موضوع:

جدول شماره‌ی یک - مقایسه‌ی میانگین نمره‌ی پاسخ‌ها در زمینه‌ی انتخاب شهردار

قبل و بعد از تشکیل شورا از دید شهروندان

مؤلفه ها	\bar{X}	\bar{S}	t	P
قبل از تشکیل شورا	۳/۰۳	۱۶۹	۱۶۲	۱۸۷۱
بعد از تشکیل شورا	۳/۰۲	۱۸۱		

با توجه به اینکه t مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ معنا دار نبوده، لذا تفاوت مشاهده شده بین میانگین نمرات قبل و بعد از تشکیل شورا معنا دار نیست. بنابراین از دید شهروندان بین قبل و بعد از تشکیل شورا تفاوتی در زمینه‌ی انتخاب شهردار وجود ندارد.

جدول شماره‌ی دو - مقایسه‌ی میانگین نمره‌ی پاسخ‌ها در خصوص عملکرد شورا در

زمینه‌ی مصوبات مربوط به شهرداری از دید شهروندان

P	T	\bar{S}	\bar{X}	مؤلفه‌ها
...	۴/۶۴	۱۶۶	۲/۶۲	قبل از تشکیل شورا
		۱۷۵	۲/۹۶	بعد از تشکیل شورا

با توجه به این که t مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ معنا دار بوده لذا تفاوت مشاهده شده بین میانگین نمرات قبل و بعد از تشکیل شورا معنا دار بوده است. بنابراین بین قبل و بعد از تشکیل شورا از دید شهروندان تفاوت معناداری در مورد این قسمت از وظایف شهرداری که تحت تأثیر عملکرد مصوباتی شورا است، وجود دارد.

جدول شماره‌ی سه - مقایسه‌ی میانگین نمره‌ی پاسخ‌ها در خصوص عملکرد شورا در

زمینه‌ی نظارت بر امور شهرداری از دید شهروندان

P	t	\bar{S}	\bar{X}	مؤلفه‌ها
...	۶/۳۸	۱۶۳	۲/۶۹	قبل از تشکیل شورا
		۱۷۶	۳/۱۰	بعد از تشکیل شورا

با توجه به این که t مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ معنا دار بوده ، لذا تفاوت مشاهده شده بین میانگین نمرات قبل و بعد از تشکیل شورا معنا دار بوده است. به این معنی که از دید شهروندان تشکیل شورا و عملکرد نظارتی آن اثر مثبت معنی داری بر انجام وظایف شهرداری و امور شهرداری دارد.

جدول شماره ی چهار - مقایسه ی میانگین نمره ی پاسخ ها در زمینه ی انتخاب شهردار

قبل و بعد از تشکیل شورا از دید کارکنان شهرداری

P	t	\bar{S}	\bar{X}	مؤلفه ها
...	۴/۰۵	/۴۷	۳/۸۷	قبل از تشکیل شورا
		/۸۳	۳/۱۹	بعد از تشکیل شورا

با توجه به این که t مشاهده شده در این جا هم در سطح $p \leq 0.05$ معنا دار بوده، لذا تفاوت مشاهده شده بین میانگین نمرات قبل و بعد از تشکیل شورا معنا دار بوده است بنابراین در زمینه ی انتخاب شهردار بین قبل و بعد از تشکیل شورا از دید کارکنان شهرداری تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول شماره ی پنج - مقایسه ی میانگین نمره ی پاسخ ها در خصوص عملکرد شورا

در زمینه ی مصوبات مربوط به شهرداری از دید کارکنان شهرداری

P	t	\bar{S}	\bar{X}	مؤلفه ها
.۸۵۸	.۱۸۰	.۵۱	۳/۴۰	قبل از تشکیل شورا
		.۸۲	۳/۳۷	بعد از تشکیل شورا

با توجه به این که t مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ معنا دار نبوده، لذا تفاوت مشاهده شده بین میانگین نمرات قبل و بعد از تشکیل شورا معنا دار نیست. بنا براین در مورد این قسمت از وظایف شهرداری که تحت تأثیر عملکرد مصوباتی است بین قبل و بعد از تشکیل شورا از دید کارکنان شهرداری تفاوتی وجود ندارد.

جدول شماره ی شش - مقایسه ی میانگین نمره ی پاسخ ها در خصوص عملکرد شورا

در زمینه ی نظارت بر امور شهرداری از دید کارکنان شهرداری

مؤلفه ها	\bar{x}	\bar{s}	t	P
قبل از تشکیل شورا	۳/۵۶	.۴۵	۱/۱۶	۲۵۴ /
بعد از تشکیل شورا	۳/۷۰	.۶۸		

با توجه به این که t مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ معنادار نبوده، لذا تفاوت مشاهده شده بین میانگین نمرات قبل و بعد از تشکیل شورا معنادار نیست. بنابراین از دید کارکنان شهرداری در مورد این قسمت از وظایف شهرداری که تحت تأثیر عملکرد نظارتی شورا است؛ بین قبل و بعد از تشکیل شورا تفاوت وجود ندارد.

۶- نتیجه گیری:

نتایج حاصل از انجام این پژوهش در قالب آزمون سه فرضیه ی مذکور می آید تا تأثیر عملکرد شورای شهر بر اثر بخشی شهرداری آبادیه مورد بررسی قرار گیرد. طبق جدول شماره ی چهار در خصوص فرضیه ی اول نتایج تحقیق نشان می دهد که میانگین نمره مربوط به انتخاب شهردار قبل از تشکیل شورای شهر از دید کارکنان شهرداری ۳/۸۷ و با انحراف معیار ۰/۴۶ بوده است؛ در حالی که میانگین نمره ی مربوط به انتخاب شهردار بعد از تشکیل شورای شهر ۳/۱۹ با انحراف معیار ۰/۳۸ می باشد. مقایسه ی میانگین نمره ی پاسخ ها که بر اساس آزمون t همبسته صورت گرفته است نشان می دهد که

از دید کارکنان شهرداری بین قبل و بعد از تشکیل شورا، در زمینه‌ی انتخاب شهردار تفاوت معنا داری وجود دارد. به این معنی که شهرداران انتخابی شورا نسبت به شهرداران قبل از تشکیل شورا ضعیف‌تر بوده‌اند.

برای بررسی صحت فرضیه‌ی اول از دید شهروندان، نتایج تحقیق طبق جدول شماره‌ی یک نشان می‌دهد که میانگین نمره‌ی مربوط به انتخاب شهردار قبل از تشکیل شورای شهر $3/03$ و با انحراف معیار $1/69$ بوده است؛ در حالی که میانگین نمره‌ی مربوط به انتخاب شهردار بعد از تشکیل شورای شهر $3/02$ با انحراف معیار $1/81$ می‌باشد. مقایسه‌ی میانگین نمره‌ی پاسخ‌ها که بر اساس آزمون t همبسته صورت گرفته نشان می‌دهد از دید شهروندان، بین قبل و بعد از تشکیل شورا در زمینه‌ی انتخاب شهردار تفاوت معنا داری وجود ندارد. یکی از دلایلی که می‌توان در این زمینه به آن اشاره کرد بحث وجود ابهام در ارتباط بین حوزه‌ی وظایف، اختیارات و مسؤولیت‌های شورای شهر و شهردار است. بنا به دلایلی که ذکر شد در بعضی موارد بین این دو بخش تعارض به وجود می‌آید و می‌توان نتیجه گرفت یکی از عوامل مهمی که در ردّ این فرضیه مؤثر بوده است ارتباط بین شورا و شهردار است. از جمله مسائل دیگر نداشتن تخصص اعضای شوراهاست. چگونه می‌توان از افرادی که خود تخصصی در زمینه‌ی مدیریت شهری و آشنایی با قوانین و مقررات شهرداری ندارند انتظار داشت در زمینه‌ی انتخاب شهردار و مدیر شهر موفق عمل کنند؟ بررسی طرح اصلاح قانون انتخابات شوراهای اسلامی و انتخاب شهرداران در مجلس شورای اسلامی، نشان دهنده‌ی آن است که مشکل انتخاب شهردار توسط شورا و روابط فی مابین شورا- شهردار در سایر شهرها نیز وجود داشته است. کم‌تجربگی شوراها، دخالت سازمان‌ها و نهادهای دیگر در انتخاب شهردار، اختلافات داخلی مبتنی بر قومیت‌گرایی، نگرش فرد گرایانه‌ی اعضای شوراها و ارجح دانستن منافع فردی بر منافع جمعی از دیگر موارد قابل ذکر در این مورد است.

در خصوص فرضیه‌ی دوم نتایج تحقیق طبق جدول شماره‌ی پنج نشان می‌دهد که از دید کارکنان شهرداری میانگین نمره‌ی پاسخ‌ها قبل از تشکیل شورای شهر $3/40$ با انحراف معیار $0/51$ بوده است؛ در حالی که میانگین نمره‌ی پاسخ‌ها بعد از تشکیل شورا $3/37$ با

انحراف معیار ۰/۸۲ می باشد. مقایسه ی میانگین نمره ی پاسخها که بر اساس آزمون t همبسته صورت گرفت، نشان می دهد در زمینه ی مصوبات شهرداری بین قبل و بعد از تشکیل شورا تفاوت معنا داری وجود ندارد .

همچنین نتایج تحقیق از دید شهروندان طبق جدول شماره ی دو در خصوص فرضیه ی دوم نشان می دهد که میانگین نمره ی پاسخها قبل از تشکیل شورای شهر ۲/۶۲ با انحراف معیار ۰/۶۶ بوده است؛ در حالی که میانگین نمره ی پاسخها بعد از تشکیل شورا ۲/۹۶ با انحراف معیار ۰/۷۵ می باشد. مقایسه ی میانگین نمره ی پاسخها که بر اساس آزمون t همبسته صورت گرفت نشان می دهد در زمینه ی تصویب برخی از امور شهرداری بین قبل و بعد از تشکیل شورا تفاوت معناداری وجود دارد .

از دید کارشناسان تهیه ی بیان و ارائه ی آن به مردم، برگزاری جلسات پرسش و پاسخ با حضور مردم و مسئولین، جلب و جذب منابع جدید درآمدی با اعمال سیاستهای جدید مشارکتی، جلب همکاری مردم در امور مختلف، برقراری عوارض عادلانه با توجه به قدرت مالی شهروندان از عوامل تأثیر گذار در این زمینه بوده است .

اما در مورد فرضیه ی سوم نتایج تحقیق از دید کارکنان شهرداری طبق جدول شماره ی شش نشان می دهد که میانگین نمره ی پاسخها قبل از تشکیل شورای شهر ۳/۵۶ با انحراف معیار ۰/۴۵ و بعد از تشکیل شورا ۳/۷۰ با انحراف معیار ۰/۶۸ می باشد. مقایسه ی میانگین نمره ی پاسخها که بر اساس آزمون t همبسته صورت گرفت نشان می دهد در زمینه ی نظارت بر امور شهرداری از دید کارکنان شهرداری بین قبل و بعد از تشکیل شورا تفاوت معناداری وجود ندارد .

نتایج تحقیق برای فرضیه ی سوم از دید شهروندان طبق جدول شماره ی سه نشان می دهد که میانگین نمره ی پاسخها از دید شهروندان قبل از تشکیل شورای شهر ۲/۶۹ با انحراف معیار ۰/۶۳ بوده و بعد از تشکیل شورا ۳/۱۰ با انحراف معیار ۰/۷۶ می باشد. مقایسه ی میانگین نمره ی پاسخها که بر اساس آزمون t همبسته صورت گرفته است، نشان می دهد در زمینه ی نظارت بر امور شهرداری از دید شهروندان بین قبل و بعد از تشکیل شورا تفاوت معناداری وجود دارد .

از دید کارشناسان پاسخ‌گویی بخش‌های مختلف شهرداری در برابر خواسته‌ها و سؤالات مردم، تهیه‌ی بیان و ارائه‌ی آن به مردم، برخورد قاطع با عوامل متخلف، بررسی اصلاحات لازم در فعالیت‌های غیر کارای شهرداری و ایجاد زمینه‌ی مناسب و بستر سازی برای مشارکت مردم در امور مختلف از جمله عوامل مؤثر در این زمینه بوده اند .

۷- پیشنهادهای کاربردی مبتنی بر تحقیق

۱- با توجه به نتایج مربوط به فرضیه‌ی اول در خصوص انتخاب شهردار و با توجه به حق قانونی که شورا در زمینه‌ی انتخاب، سؤال و استیضاح شهردار دارد، پیشنهاد می شود شورا با عمل به وظایف قانونی خود، زمینه را برای اعتماد بیشتر مردم به شورا و شهرداری فراهم کند .

۲- از آن‌جا که کمترین نمره‌ی پاسخ‌ها در مورد مصوبات شهرداری (فرضیه‌ی دوم) مربوط به «توزیع عادلانه‌ی بودجه بین نواحی مختلف شهر» است، پیشنهاد می شود کمیته ای در زمان تصویب بودجه در شورا تشکیل گردد. چنین کمیته ای می‌تواند گروه‌های مختلف مردمی را به عنوان گروه‌های کاری مشورتی انتخاب کند. انجام این کار ضمن شفاف سازی و اطلاع رسانی به مردم، در بحث توزیع عادلانه‌ی بودجه نیز تأثیر گذار خواهد بود .

۳- با توجه به این‌که کمترین نمره‌ی مربوط به پاسخ‌ها از دید کارکنان شهرداری در مورد نظارت بر امور شهرداری (فرضیه‌ی سوم) مربوط به «احداث، تکمیل و ترمیم گورستان و وسایل حمل اموات» است و از آن‌جا که تأکید زیادی در دین اسلام بر زیارت اهل قبور شده است، پیشنهاد می شود شهرداری در انجام این قسمت از وظایف خود توجه بیشتری کند و شورا نیز در عملکرد نظارتی خود این مسأله را مورد توجه قرار دهد .

۴- از آن‌جا که سؤال مربوط به «رفع خطر از بناهای مخروبه و دیوارهای خطرناک» از دید شهروندان پایین ترین میانگین را در فرضیه‌ی مربوط به نظارت بر امور شهرداری (فرضیه‌ی سوم) دارد، پیشنهاد می شود شورا و شهرداری در حل مسائل بافت قدیمی شهر توجه بیشتری به عمل آورند.

۵- از آنجا که در زمینه‌ی انتخاب شهردار بین قبل و بعد از تشکیل شورا از دید شهروندان تفاوت معناداری وجود ندارد و شهرداران انتخابی شورا از دید کارکنان شهرداری ضعیف تر بوده اند، پیشنهاد می شود:

الف-شورا علاوه بر دقت و بررسی‌های بیشتر در انتخاب شهردار، در دوره‌ی بعد با نظر خواهی از مردم برای این انتخاب مهم، عملکرد خود را در این زمینه بهبود بخشد. ضمن آن که کاندیداهای شورای شهر می‌توانند در زمان انتخابات شورا، نامزدهای خود را برای سمت شهردار معرفی کنند.

ب- مجلس و دولت با توجه به مسائل به وجود آمده در زمینه‌ی انتخاب شهردار از سوی شورا، می‌توانند با بررسی‌های بیشتر، سازماندهی بر اساس شورا- شهردار را نیز در نظر بگیرند .

۶- با توجه به نتایج فرضیه‌ی دوم اگر چه شهرداری در انجام وظایفی که تحت تأثیر عملکرد مصوباتی قرار گرفته نسبت به قبل از تشکیل شورا موفق تر عمل کرده است، اما میانگین این قسمت از وظایف شهرداری هم‌چنان زیر حدّ متوسط است. لذا پیشنهاد می‌شود شورا و شهرداری در انجام این قسمت از وظایف خود به‌خصوص در زمینه‌ی تصویب بودجه، تعیین عوارض و به طور کلی قسمت‌هایی که جنبه‌ی مالی دارند و حساسیت بیشتری نسبت به آنها وجود دارد دقت بیشتری به عمل آورند .

منابع:

- ۱- امیری، محمد مهدی (۱۳۷۹) بررسی حدود انتظارات مردم از شورای اسلامی شهر درود، پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی- تهران .
- ۲- حبیبی، (۱۳۸۱) بررسی عملکرد نخستین دوره‌ی شورای اسلامی شهر تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران.
- ۳- زاهدی، شمس السادات (۱۳۸۴) انجمن شهر تهران و نقش آن در کارهای شهرداری، پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشکده‌ی علوم اداری و مدیریت بازرگانی دانشگاه تهران.

- ۴- سالکی، م (۱۳۸۳) ارزیابی اثربخشی شورای شهر کرمانشاه، پایان نامه‌ی کارشناسی ارشد، دانشکده‌ی حسابداری و مدیریت دانشگاه علامه طباطبائی، تهران.
- ۵- منصور، جهانگیر (۱۳۸۱) قوانین و مقررات مربوط به شوراهای اسلامی جمهوری اسلامی ایران، انتشارات سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تهران.
- ۶- نوروزیفر، عبدالرحیم (۱۳۸۰) مدیریت سازمان‌های محلی و شهرداری‌ها، انتشارات بازتاب، تهران.

7- Ghatak, M and Ghatak, M, (1995) *Recent Reforms in Panchayat System in West Bengal: Towards Greater Participatory Government?* , Department of Economics University of, Chicago.

8- Millburn Pty Ltd, (1995) *Economic and Financial Challenges for Small Rural Councils* , A Report for MAV.

9- Reforma, M and De Guzman, R, (1993) *Decentralization Towards Democrization and Development*, EROPA, Japan.

10- United Nations , (1966) *Local Government Personnel System*, United Nation Publication.

Archive of SID